

LIJEPA PRIČA?

*Frano Petković, Blato
65. ulica, br. 17*

O tome kako je stari Petković Raba umro govorio mi je negdje početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća dum Ivan Marinović Brščan. Ono što mi je tada ispričao, zbog neobičnosti samog događaja, lako sam zapamtio. Ipak, odlučujući nakon tridesetak godina njegovom sažetom kazivanju dati oblik priče, pokušao sam pronaći koji podatak više o tome starom Petković Rabi, prije svega, jer dum Ivana više nema, doznati mu barem ime i datum smrti. Riječ „stari“, kako pamtim da ga je dum Ivan nazvao, za priču o onome što se stvarno dogodilo, činila mi se nedostatnom, a ni vrijeme ovoga događaja, što ga je bio odredio riječima „na početku moje svećeničke službe“, nije baš pomagalo da bi se događaj o kojemu je riječ preciznim vremenskim određenjem učinio uvjerljivijim. Međutim, tražeći u knjigama umrlih junaka ove priče pod imenom Jakov Petković Raba, što je u ovoj obitelji inače vrlo učestalo ime, u vremenu koje bi odgovaralo početku dum Ivanove svećeničke službe - svoju Mladu misu održao je u Blatu 3. kolovoza 1941. godine – nisam našao niti jednog Petković Rabu.

Unatoč razočaranju činjenicom da čovjeka o čijoj sam smrti odlučio pisati nema u knjigama umrlih, a siguran u istinitost dum Ivanove priče, pomislio sam da se moglo dogoditi da ratne 1941. godine, zbog tko zna kakvih razloga, njegovo ime nije uneseno u Knjigu umrlih Župe Blato. Međutim, oni koji u Blatu često prelistavaju takve knjige, rekli su da je mala vjerojatnost, da je zapravo nemoguće, da se takav propust mogao dogoditi svećeniku koji je u to vrijeme profesionalnim marom zapisivao čak i mrtvorođenu djecu. U svakom slučaju, zagonetka imena staroga Rabe ostala je bez odgovora, a njezino razjašnjenje, kao i pronalaženje datuma njegove smrti, otežalo je i to što bi se moglo reći da

je dum Ivan Marinović Brščan u Blatu zapravo dva puta započinjao svoju službu. Kako je već rečeno, prvi put to je bilo 3. kolovoza 1941., a drugi put, jer je već potkraj te godine bio premješten u Babino Polje na Mljetu, početkom 1946., kada se s Mljeta vratio u Blato da bi u njemu ostao sve do smrti.

Ali, i ova mogućnost, da se drugi početak shvati kao prvi, ili pravi, nije dala čvrst odgovor na pitanje imena njegovog staroga Rabe, jer ni te 1946. godine među umrlima nije zapisan niti jedan umrli Raba, a prvi je iz te razgranate blatske obitelji, čija je smrt zabilježena nakon dum Ivanova povratka u Blato, bio Petković Raba Jerko, koji je umro 12. siječnja 1951. godine. Istina, taj bi Petković Raba, po danu i mjesecu svoje smrti mogao biti stari Raba o kojemu govori ova priča, uz uvjet da je dum Ivan govoreći o početku svoje svećeničke službe mogao misliti na 1950. godinu. Zatim, da je taj Jerko živio u Rabinom dvoru, i napokon, da datum njegove smrti može odgovarati razdoblju određenom vremenski vrlo nepreciznim pojmom „po jematvi“, pojmom inače bitnim za staroga Rabu i za ovu priču. O ta tri uvjeta, pitajući Blačane koji su o tome mogli nešto znati, samo je drugi uvjet gotovo u potpunosti potvrđen. Po njihovu svjedočenju, čovjek kojega pamte još samo po osobnom nadimku Benisimo i Jerko Petković Raba ista su osoba, koja je živjela u Rabinom dvoru, današnjoj 46. ulici, u jednokatnici s kućnim brojem 5. Dakle, ako nije bilo moguće da propustom smrt jednoga Rabe 1941. godine ostane nezabilježena, onda je dum Ivanov stari Raba mogao zaista biti Jerko Petković Raba, kojega većina, od onih koji su o ovome bili pitani, po čuvenju znaju samo pod osobnim nadimkom Benisimo. Međutim, kad se djelomična nesigurnost s kojom su Blačani svjedočili o mogućem identitetu dum

Ivanova staroga Rabe i kad se ono što se o tome doznalo stavi uz ono što je ostalo nepoznato, ostaje ipak najprimjerenije držati se onoga što mi je dum Ivan ispričao, ne navodeći ni ime staroga Rabe, a ni datum kad je bio pozvan staroga Rabu pripremiti za susret s Ocem nebeskim.

* * *

Uz staroga Petković Rabu i dum Ivana Marinović Brščana, u ovome o čemu će ovdje biti riječi određenu ulogu imao je i liječnik doktor Ante Franulović Glumac, koji je od 1927. do kraja života 1954. godine vršio liječničku službu u Blatu, ali, kako je zapisano u njegovoj biografiji, u isto vrijeme i u Veloj Luci i Smokvici, u Čari i Pupnatu, a povremeno i na Lastovu. Nije ovo priča o njemu, ali jer je u ovoj priči on netko čiju ulogu nije moguće zaobići, za one koji o njemu ništa ne znaju valja barem ukratko naznačiti kakav je liječnik bio i kakav je trag ostavio u pamćenju onih koji su kao djeca ili ljudi na pragu zrelosti, a broj takvih se danas već ubrzano smanjuje, bili njegovi pacijenti. Ti su se njihovi dječji i mladenački dojmovi o doktoru Glumcu s vremenom produbljavali i onim što su o njemu kasnije, kad ga više nije bilo, slušali od starijih koje je kao liječnik obilazio i o njihovu zdravlju se brinuo, a ono što je o njemu ostalo, kao neka vrst kolektivnoga blatskoga znanja, najbolje se očituje u onome što će o njemu i danas, 65 godina od njegove smrti, starije osobe oba spola u Blatu, često i s iznenadnom iskrom u oku, bez ikakve ograde reći: „Doktor Glumac je bi svetac“. I neka tu tvrdnju, kao, recimo, ni onu da takvog liječnika nema, da ga nije bilo, i da ga neće biti, nije moguće racionalno obrazlagati, za ovu priču barem o dva događaja koja se tiču njegove osobnosti i liječničke vještine valja nešto reći.

Prvi događaj vezan je uz njegov prekid studija u Beču, gdje se u potrazi za onim najboljim što se tada na području medicinske znanosti moglo naučiti našao nakon započetoga studija medicine najprije u Zagrebu, a potom i u Pragu. U Beču, zbog intenzivnog rada i sve oskudnijih materijalnih sredstava s kojima je mogao raspolagati, naročito po očevoj smrti, zdravlje mu se, kako stoji u kratkoj zabilješci o njegovom školovanju, ozbiljno narušilo i on je 1924. godine, bolestan i bez novaca bio prisiljen napustiti studij i vratiti se u Blato. U toj zabilješci navodi se da je u Blatu, koje je tada bilo

u bezizlaznoj ekonomskoj situaciji, uz djelomični oporavak ipak uspio posuditi novac za nastavak i završetak studija. Ne navodi se tu ni od koga je posudio novac, ni o kolikom je novcu bila riječ, ali slučaj je htio da se o tome našlo svjedočenje, nesvakidašnja priča koju je nemoguće zaobići. Po toj priči, budućem doktoru Glumcu, koji će liječiti i staroga Rabu, novce za nastavak i završetak studija u Beču dao je gotovo nepokretni Prižmić Mustafa Ivan, jednonogi blatski postolar iz Veloga Učijaka.

Uz staroga Petković Rabu i dum Ivana Marinović Brščana, u ovome o čemu će ovdje biti riječi određenu ulogu imao je i liječnik Ante Franulović Glumac, za kojeg i danas s iskrom u oku, znaju reći: „Doktor Glumac je bi svetac“.

Tako je i taj blatski postolar po svojoj nesebičnosti posredno „ušao“ u priču o umiranju i smrti staroga Rabe. Dakle, priča unuk toga postolara da je prolazeći jednoga jutra svojim dugim korakom kroz dvore i štrade Veloga Učijaka, doktor Glumac, tada još bečki student medicine, radi uobičajenog pozdrava „ferma na minut“ s njegovim djedom, možda u njegovoj radioni, a možda, ako je vrijeme bilo lijepo, i pred radionom gdje bi on, kad se moglo, na fižulu „ćapava mrvu arije“. Iako se u Blatu već znalo da je budući liječnik, možda i zauvijek, prekinuo svoje studiranje, njegov djeda nije toga jutra mogao propustiti priliku da osobno od bečkog studenta čuje za razloge zbog kojih se „vrti“ po Blatu u vrijeme kad bi morao biti u Beču. Nakon razmijenjenih pozdrava takvo mu je pitanje i postavio, možda zbog razlike u godinama pomalo i s očinske visine, nakon čega je, riječ po riječ, cijeli njihov razgovor na kraju završio s onim o čemu je, možda i prije toga slučajnoga susreta, skromni blatski postolar razmišljao. Preskačući cijeli taj razgovor kako ga je unuk čuo i zapamtio od svoga djeda - ta priča u obitelji se sigurno više puta pričala i prepričavala - zadržavam se na tome

da je taj postolar, Prižmić Mustafa Ivan, nakon što je saslušao razloge koji su budućeg liječnika prisilili da prekine svoj studij, spremno, gotovo ljutito, izjavio, da što mu takva ludost pada na pamet, da on ima ušteđenih novaca - moguće je da su to bili novci koje je bio dobio kao odštetu za izgubljenu nogu na brodu, na kojemu je, prije nego će „doma početi krpiti postole“, radio kao fugista - što mu ne služe, niti će mu, onako kako je on navikao živjeti, služiti, i da će mu ih dati da ode u Beč i tamo dovrši što je započeo. I dao mu ih je, čini se, bez ikakvog pisanog ugovora, za posvemašnjeg siromaštva i očaja koji je te godine mnoštvo Blaćana, cijele obitelji, natjerao na odlazak iz rodnoga mjesta, bez nade da će se ikada u njega vratiti. Tako je potkraj 1924. Ante Franulović Glumac oputovao u Beč, ne znam da li isključivo s novcem skromnog blatskog postolara, ili mu je u tome još netko pomogao, gdje je potom 13. srpnja 1925. godine promoviran u doktora sveukupne medicine. Ono što unuk u ovoj priči ne zna jest to o kolikom je tu novcu bilo riječi, i je li taj novac njegov djeda, kad mu ga je doktor Glumac vraćao, a to se, po onome što se o tom našem liječniku zna, nije moglo ne dogoditi, uzeo, ili ga pak nije uzeo, zato što njegovom djedu, kako je već bio rekao, nije bio potreban, i zato jer mu ga je dao, a ne posudio. Zna njegov unuk međutim, sa sigurnošću, da sve do kraja 1943. godine, do dolaska Nijemaca u Blato, kad je s mnogim mladićima odveden na rad u Njemačku, a onda stjecajem nepredvidljivih okolnosti završio na imanju nekog Folksdojčera u Slavoniji, doktor Glumac ni jednu vizitu u Velom Učijaku, ako bi pala u za posjete prikladno vrijeme, nije propustio za usputni susret s njegovim djedom, da bi ga u njegovoj radionici ili na fižulu pozdravio i s njim prijateljsku „proša rič“. Vjeruje da je takav odnos među njima bio i sve do smrti njegova djeda koji je, slikovito bi se moglo reći, na rukama doktora Glumca umro na svoj rođendan 25. lipnja 1945. godine, kad se, nakon rata, on, njegov unuk, još nije bio vratio u Blato.

O ulozi doktora Glumca u ovoj priči biti će još riječi, ali ne mogu ovdje ne ispričati i ono što je jedan Blaćanin, negdje polovicom sedamdesetih godina prošloga stoljeća, doživio u dalekoj Australiji. Za prvog posjeta ordinaciji nekog postarijeg liječnika, opisao ga je kao tamnopusutog bijelca porijeklom negdje iz Afrike, taj mu je liječnik bio postavio poneko od pitanja što se obično postavljaju pri

prvom susretu, između ostaloga i o tome odakle je porijeklom. Naš je Blaćanin, rekao mi je, tada već bio dovoljno ovladao engleskim jezikom da je mogao liječniku reći što ga je zanimalo, i tako je, na pitanje odakle je, počeo s time da je u Australiju došao iz Evrope, iz Jugoslavije. Međutim, kako je taj liječnik iznenađujuće dobro poznao naš kutak svijeta, počeo mu je na njegove jednostavne odgovore postavljati pitanje za pitanjem: odakle iz Jugoslavije?, odakle iz Hrvatske?, odakle iz Dalmacije? I kad ga je na kraju, zbog nekog razloga očito posebno zainteresiran, nakon što mu je taj naš Blaćanin spomenuo da je s otoka Korčule, nestrpljivo zapitao odakle s Korčule, iz kojega mjesta, on mu je, iznenađen što taj liječnik, tamnopusiti bijelac iz Afrike, pozna Korčulu i što baš, tko zna zbog čega, želi znati iz kojega je mjesta na njoj, rekao da je iz Blata, taj liječnik, rekao mi je, kao da je baš to želio čuti, samo što ga od velikog uzbuđenja, kao pri neočekivanom susretu staroga prijatelja, nije zagrlio, ponavljajući radosno i kao u nevjerici više puta: iz Blata, iz Blata, iz Blata.

*Taj je jednonogi postolar,
Prižmić Mustafa Ivan, nakon
što je saslušao razloge koji
su budućeg liječnika prisilili
da prekine svoj studij, gotovo
ljutito, izjavio, da što mu takva
ludost pada na pamet, da on
ima ušteđenih novaca i da
će mu ih dati da dovrši što je
započeo.*

Ipak, to, malo je reći nerazumljivo ponašanje starog australskog liječnika, ta velika radost što mu je pacijent rodom iz Blata - a od toga će dana, rekao mi je, njih dvojica postati dobri prijatelji i često se sastajati i izvan liječničke ordinacije - počela je ubrzo otkrivati svoje razloge kad mu je, nakon onog uzbuđenoga i kao u nevjerici ponavljanja riječi: iz Blata, iz Blata, iz Blata, rekao: „Pa vi ste iz

istoga mjesta iz kojega je i doktor Ante Franulović!“ Preplavljen odjednom sjećanjima na tog svog kolegu iz studentskih dana, po kojemu je Blato, mjesto u kojemu nikada nije bio, za njega očito imalo auru neke neobjašnjive privlačnosti, počeo je taj stari liječnik, posebno nakon što mu je on rekao da je doktor Franulović već umro, svom novom pacijentu pričati o bečkom studentu iz Blata na Korčuli, koji je uvijek bio prvi kojemu bi se studenti obraćali kad bi naišli na teškoće u svladavanju težeg gradiva i koji je, među studentima medicine u Beču, zbog spremnosti da svakome pomogne, uživao veliki ugled i poštovanje. Na kraju mi je taj naš Blačanin, nakon što je ispričao što mu je sve i s kakvim oduševljenjem taj liječnik govorio o našem doktoru Glumcu, rekao da nikada u životu, kao toga dana u njegovoj ordinaciji, nije bio toliko ponosan što je Blačanin.

* * *

Toliko o onima koji su se igrom slučaja našli, na ovaj ili onaj način, uvučeni u ono što mi je dum Ivan Brščan rekao da mu se dogodilo na početku njegove svećeničke službe. Kratka je to priča, što bi se reklo, ispričana s nogu, a zbog već spomenutih dvojbi oko imena staroga Rabe i godine kad se ovo dogodilo, držeći se što bliže onoga što mi je sam dum Ivan pripovijedao, ostajem pri tome da se ovo dogodilo na početku njegove svećeničke službe, nije sigurno koje baš godine, ali svakako to je moralo biti ili pred „jematvu“, ili u vrijeme „jematve“. Sam dan, ili večer i noć, tog događaja dum Ivan mi je opisao riječima: „grmilo je i lampalo“, „nebo se otvorilo“ i „bi je sabis“. Takva nevera u nas obično bude pred „jematvu“, oko Velike Gospe, kad, nakon vrelih i sušnih ljetnih dana, prvo s „pulenton“, a onda uz vjetar kojemu se ne može odrediti smjer, sa svih strana nad Blato nahrupe teški crni oblaci, munje i gromovi podivljaju, nebo se otvori i s Vele Strane, s Veloga i Maloga Učijaka niz štrade i kroz dvore dolje prema Zlinjama silna voda stane „ricat i hušćat“. Takvo nevjerojatno, ili barem njemu slično, zna iznenaditi i u drugim mjesecima, pa je takvo vrijeme bilo i onoga dana kad je, po svećeničkom poslu, dum Ivan usred noći morao ići k starome Rabi. Nije naveo, iako je vjerojatno znao, od čega je i koliko dugo čovjek bolovao, da bi se baš jedne takve

večeri našao na kraju svoga životnog puta. Rekao je samo to da se prije koji mjesec po mjestu bilo proširilo da je stari Raba „zalega u posteju“, zatim, da ga „likar Glumac u zadnje vrime dobota svaki dan obahodi“, a na kraju se, spomenuo je i to, od onih koji uvijek znaju više od drugih, moglo čuti i da su mu dani već izbrojeni, i da „što je, bidan, živi, živi je.“

Sam dan, ili večer i noć, tog događaja dum Ivan mi je opisao riječima: „bi je sabis“. Takva nevera u nas obično bude pred „jematvu“, kad, nakon vrelih i sušnih ljetnih dana, prvo s „pulenton“, a onda uz vjetar kojemu se ne može odrediti smjer, sa svih strana nad Blato nahrupe teški crni oblaci.

I eto, tako je jednoga lijepog jutra, bez oblaka nad Blatom i bez „čuha vitra“, u danu u kojem će u pedvečerje nenadani „pulenat donit neveru“, doktor Glumac došao, kako je dan prije njegovima bio i obećao, „obać“ svog pacijenta u Rabinom dvoru, možda baš u već spomenutu jednokatnicu, u koju se „na pod“ penje i s njega silazi vanjskim kamenim stepenicama koje pred vratima završavaju malim „sularom“, nad kojim se lijevo i desno nalazi po jedan prozor. Navodim ove pojedinosti o kući koja je danas prazna, kao i sve druge u Rabinom dvoru, jer ako su Jerko Petković Raba i današnjim starijim Blačanima po čuvenju znani Benisimo doista ista osoba, onda je moguće da su se doktor Glumac i nakon njega dum Ivan baš tim stepenicama te večeri „po sabisu“ penjali da bi se u jednoj od dvije sobe „na podu“, svaki po svome poslu, našli pred umirućim starim Rabom. Kako je jutarnja vizita doktora Glumca toga dana bila prošla, dum Ivan doznao je te večeri od matere, koja ga je iz postelje digla požurujući ga da se „movi“ i da, neka nevera još nije bila sasvim prošla, „što prin greća“ u staroga Rabe. Rekao mi je da je u postelji nešto čitao, kad mu je ušla u sobu

Rabin dvor na Velom Učijaku. Foto: uredništvo (2019.)

i rekla da je kćer staroga Rabe došla po njega, da je rekla kako joj je doktor Glumac i jutros „obaša“ oca, ali da joj je, jer mu nije bilo dobro, baš kad se nebo nad Blatom „začrnilo“ i „gromancijuni“ stali „gruhat“, opet „tukalo“ poč na Buć po njega. I došao je odmah, rekla je, sav moker, obavio što je „tukalo“, i rekao joj da medicina tu više ništa ne može i da je najbolje što prije ići po svećenika.

Za to što je priprema staroga Rabe za život vječni pripala mladom dum Ivanu, bez kojega ne bi bilo ni ove priče, zaslužna je svakako nevera koja se te večeri sručila nad Blato, ali i pažljivost doktora Glumca prema u Blatu karizmatičnom starome dum Petru. Kako je spomenuo dum Ivan da mu je mater rekla kćer staroga Rabe, prije nego će napustiti kuću umirućega, doktor Glumac rekao je da je najbolje odmah poći po svećenika, ali ne po staroga dum Petra, kojemu u to doba noći i po takvom nevremenu nije za izlaziti iz kuće, nego po dum Ivana Brščana, koji je puno mlađi, a k tome im je još i susjed. Kako je izgledala ta zadnja vizita doktora Glumca umirućemu, kako je došao uz munje i gromove što kao da su te večeri bili zaigrali zlo kolo bijesa nad Zlinjama i što se, napokon, tada događalo „na podu“ u tužnoj kući staroga Rabe, dum Ivan nije ništa rekao. Ni ja, držeći se što bliže onoga što mi je rekao, ne želim domišljati kako je sve to moglo biti. Pa ipak, jer sam u godinama u kojima mogu pamtiti doktora Glumca, ne mogu otkloniti sliku visokog vitkog čovjeka, vrlo rijetke kose, koji se pod kišobranom sav moker, dok nad Blatom „gromancijuni gruhamu“ penje uz kamene stepenice, gdje ga na „sularu“ uz poluotvorena vrata čeka kćer staroga Rabe. Zamišljam ga potom u hodniku, pred sobom u kojoj na krevetu, na kojemu su već tko zna koliki umirali, stari Raba čeka na svoj red, nagnutog nad limenim umivaonikom kako beskrajno dugo pere ruke „vonjastin saplunon“, ne onim domaćim učinjenim od „murge“, nego onim što se tada kupovao i čuvao isključivo za slučaj bolesti u kući. Najprije je tu dugo pranje dlanova, pa onda, već opranim dlanovima žustro pranje nadlanica i zapešća, i za kraj još i pedantno pranje prstiju, jednog po jednog na obje ruke, nakon čega mu se, preko nad umivaonikom podignutih ruku, nešto kao svećeniku pred oltarom, iz bokala polako izlijeva čista voda, da bi isprala i posljednje tragove pjene što je iza pedantnoga pranja zaostala na rukama. A tu je još, prije nego će ući u bolesnikovu

sobu, i otresanje čiste vode s ruku, dva puta, žustro, i brisanje ruku čistim ručnikom što mu ga se u pravom trenutku pruža. I sve to čini doktor Glumac u punoj sabranosti, polako i temeljito, dok se u isto vrijeme od nevere nad Blatom u velikom strahu po kućama i štalama sve živo u se stislo.

Ne mogu otkloniti sliku vitkog čovjeka, rijetke kose, koji se pod kišobranom sav moker, dok nad Blatom „gromancijuni gruhamu“ penje uz kamene stepenice. Zamišljam ga potom pred sobom u kojoj na krevetu, na kojemu su već tko zna koliki umirali, stari Raba čeka na svoj red, nagnutog nad limenim umivaonikom kako beskrajno dugo pere ruke „vonjastin saplunon“.

I druge bi slike tog dramatičnog događaja u kući staroga Rabe rado u ovu priču iz glave mi uskočile, ali bolje je ne „razbevandavat“ ono što mi je dum Ivan ispričao. Ipak, prije nego što s njegovom pričom krenem dalje, jer i to je dio ove priče, valja reći nešto i o blatskim dvorima. Kroz blatski dvor, koji je u pravilu nosio ime obitelji koje su u njemu živjele, vjerojatno po običajnom pravu, mogli su slobodno prolaziti i oni koji nisu stanovali u kućama između kojih se pružao, uglavnom da bi sebi skratili put. Bili su to, kao što su i danas, javni prolazi, svakome slobodni za prolaženje, osim sprovodima i vjenčanim povorkama onih koji u tim dvorima ne žive. Takav je, po imenu privatni, a po funkciji javni, bio i Rabin dvor, u onim godinama još pod „kortelom“ i pun života, dok ga danas, kao dijela 46. ulice, čuvanog s dva reda praznih kuća prekriva beton, a ni stari mu „fižuli“ nisu više svi na broju. U tom, tada još punom dvoru, znali su se sresti stari Raba, o kojemu govori ova priča, i budući dum Ivan, u to vrijeme još „Ivan mali“, očito preživahan

za budućega pobožnog sjemeništara i svećenika. U tim susretima u dvoru u kojemu su tada živjele, kažu neki, tri ili četiri obitelji Petković Raba, stari bi ga Raba, usprkos njegovim brzim nogama, uspio tu i tamo „počastiti“ poučnom, a nekad možda i ljutitom „ćepom“ po glavi, ili po vratu, kako bi se već „potrefilo“, kad bi u velikoj žurbi da što prije dođe do Zlinja, protrčao pored njega i drugih koji bi se u dvoru našli ne usporavajući korak. Naime, usporavanje koraka, ako se prethodno trčalo ili samo žurilo, uz „zdravi bili“ ili „faljen Isus“ bio je znak poštovanja starijega, a u ovom slučaju još i onoga čije dvor nosi ime.

Ne znam je li u međuvremenu proteklih otprilike dvadesetak godina, uz bolest što ga je sigurno vodila bliskome kraju, u starome Rabi moglo izbrisati to iskustvo s živahnim budućim dum Ivanom. Ali, činjenica je, sam mi je to dum Ivan rekao, da ga, nakon što je te noći - „gromancijuni“ su već preko Krtinje i Blataca odmicali prema Pelješcu, ali kiša još nije bila prestala - po svećeničkom poslu došao u njegovu kuću i stao uz njegovu postelju, stari Raba nije oslovio s dum Ivane, nego ga je, kao da pred sobom vidi samo susjeda, a ne i svećenika, ljutito i s mukom, mada gotovo bez glasa, zapitao: „Ivane, a što si doša?“ Nakon tih riječi zašutio je, a ni zbunjeni dum Ivan, koji se takvom dočeku od čovjeka na samrti nikako nije mogao nadati, odjednom nije znao ni što mu je činiti, ni što mu je umirućemu reći. Tako se i dogodilo da je, nakon neizdrživo duge šutnje, jer nešto je morao reći, rekao da ga je došao, kao susjed susjeda, „malo obać“. Bila je to, sam mi je dum Ivan rekao, tolika glupost da mu je glava nakon što mu je to „izletilo“ ostala prazna kao da mu je ono „malo obać“ bilo zadnje što mu je u njoj još bilo. Sva je sreća da mu stari Raba nije na njegovu ludost odmah odgovorio, nego je tek nakon možda i cijele minute na isti način, s ljutnjom, mada gotovo bez glasa, rekao: „Ni ti tukalo“, da bi potom, nakon još toliko vremena, tim riječima dodao: „Jerbo jan neću umrit.“ Kad je to dum Ivan čuo, potaknut još i riječima doktora Glumca što mu ih je bio prenio njegov sin kad je došao po njega, odjednom je, kao da mu se tog trenutka sva pamet vratila, progovorio blagim ali i snažnim riječima sluge Božjega. Rekao mu je otprilike, baš polazeći od njegove tvrdnje „da neće umrit“, da smo svi mi smrtna bića, da smo ovdje ne po našoj, nego po volji Božjoj, da je naš zemaljski život samo priprema za

nebeski život vječni, i da će nam, svakome od nas, trajati sve dok to Bog hoće, dok nas Svemogući ne odluči k sebi pozvati. A On nas, sve nas, i djecu, tek rođenu, i mlade, i stare, i bolesne, a i zdrave, ne poziva po našoj volji, nego po Njegovoj, nama smrtnicima nedokučivoj. Pretpostavljam da je tu dum Ivan zastao, ne znam da li da bi sačekao da njegove riječi smire blizinom smrti ustrašenu dušu staroga Rabe, ili što nije, još uvijek zbunjen onim kako ga je umirući susjed dočekao, znao kako od rečenog krenuti dalje. Bilo kako bilo, rekao mi je da mu na njegove riječi, koje je kao kršćanin stari Raba sigurno slušao cijeloga života, nije ništa rekao. Kao da me nije ni čuo, ili kao da je sve što je imao reći već rekao, jednostavno je šutio i šutio. Ipak, čuo ga je da još diše, i taj znak života potaknuo ga je da nastavi i dovrši što je počeo.

„Ivane, a što si doša?“ Nakon tih riječi zašutio je, a ni zbunjeni dum Ivan, koji se takvom dočeku od čovjeka na samrti nikako nije mogao nadati, odjednom nije znao ni što mu je činiti, ni što mu je umirućemu reći.

Tako je već rečenome dodao da mi smrtnici ne možemo odlučivati kad će nas Bog k sebi pozvati, da je to jedino Njegova volja i da tu mi, slabi kakvi već jesmo, ništa ne možemo učiniti. Ali možemo, i moramo, rekao mu je, kao pravi kršćani, valjano se za susret s Njim i za život vječni pripremiti. I onda je još, da bi mu potkrijepio svoje riječi, kao konačni dokaz da je Bog svemoguć i da sve može, izjavio da ako Bog to hoće, može, baš toga časa, dok uz njegovu postelju stoji, i njega k Sebi pozvati. Na to, rekao mi je dum Ivan, stari mu je Raba prvo rekao: „Može tebe, Ivane, ma ne mene.“ I još je, valjda kao objašnjenje svoje tvrdnje da svemogući Bog ipak nešto ne može, dodao: „Jerbo muški u mojon famiji umiru po jematvi.“ Vjerojatno je da s obzirom na iscrpljenost i opće stanje umirućega ove riječi nisu izgovorene s lakoćom i u jednom dahu kako su

zapisane, ali takav im je bio smisao što mi ga je dum Ivan četrdesetak godina kasnije prenio. Nije mi tada rekao, nisam ga ni pitao, kako su te riječi staroga Rabe, svakako neprimjerene jednom kršćaninu, djelovale na njega. Samo je rekao da stari Raba, nakon toga, više od sebe nije davao glasa i da je on, prije nego će ga napustiti, jedno vrijeme još kao u molitvi ostao uz njegovu postelju, a svoju mi je priču završio rekavši da te noći stari Raba ipak nije umro, da su ga prvo on, a zatim i doktor Glumac, sutradan iznenađeni našli u krevetu, ništa boljega nego je bio protekle noći, ali ipak živoga, te da su mu, nakon toga, prolazili dani, prolazili tjedni, prolazili i mjeseci, i da je, napokon, kako mu je i najavio one ljetne noći kad ga je po neveri došao pripremiti za život vječni, umro „po jematvi“.

* * *

Ovo je sve što mi je ispričao dum Ivan. O tome kako je stari Raba uspio toliko poživjeti, nakon što su ga po sudu doktora Glumca još samo minute dijelile od smrti, nije mi dum Ivan govorio, a nije mi rekao, ako je taj stari Raba zaista bio Petković Raba Jerko, zvani Benisimo, ni da je bio bez muškog nasljednika, pa je tako bio zadnji u nizu onih koji su, po njemu, u njegovoj obitelji umirali „po jematvi“. Zagonetno je i koja ga je bolest one večeri, kad je nevera divljala nad Blatom, bila dovela do nevidljive crte što život dijeli od smrti, budući je doktor Glumac 12. siječnja 1951. godine zapisao da je umro od moždanog udara. Ne zna se ni da li je doktor Glumac uspio otkriti što je staroga Rabu, već mrtvoga, recimo tako, držalo toliko u životu, iako je te godine „jematva“ najvjerojatnije bila gotova do kraja listopada. Je li moguće da je one noći, pred „jematvu“ ili na njezinom početku, tvrdeći dum Ivanu da neće umrijeti, stari Raba imao na umu ne tu „jematvu“, nego one duge koje su u nas znale trajati i do tri mjeseca, a nakon kojih su, po njemu, umirali svi muški članovi njegove obitelji? Na to pitanje nemam odgovora, ali to ionako nije dio dum Ivanove priče, kao što nije ni lice staroga Rabe, u koje u otvorenome lijesu zagledaju Blačani koji su mu obitelji došli izraziti sućut. To lice umrloga,

u koje, zastajući uz lijes, muškarci i žene ozbiljno i s pažnjom gledaju, kao neku vrst oproštaja od staroga Rabe, može se zamisliti da je, napokon, opušteno, i da mu jedva naznačeni osmijeh skriva i zadovoljstvo i ponos što je, kao i svi muški članovi njegove obitelji, umro „po jematvi“.

* * *

„Ako Bog to hoće, može, baš toga časa k Sebi pozvati.“ Na to, stari mu je Raba prvo rekao: „Može tebe, Ivane, ma ne mene.“ I još je, valjda kao objašnjenje svoje tvrdnje da svemogući Bog ipak nešto ne može, dodao: „Jerbo muški u mojon famiji umiru po jematvi.“

Uz ovaj dodatak priči ide i zahvala koju upućujem svim Blačanima koji su mi svojim sjećanjima omogućili uobličiti ovu priču, a zahvaljujem i za njezin naslov osobi koja mi je, kad sam je pitao da li zna nešto o ljudima koji su živjeli u sada praznom Rabinom dvoru, kojim ona inače svakodnevno prolazi, rekla da o njima ne zna ništa, a zatim me, kad sam joj rekao da skupljam informacije koje bi mi pomogle u pisanju jedne priče, zainteresirano zapitala: „A je li to lijepa priča?“ To pitanje mi se, čim je bilo izrečeno, učinilo neobičnim, i kad sam je, koji dan nakon toga, pitao kako joj je palo na pamet to me pitati, odgovorila mi je da ne zna, da joj je to samo „izletilo“. I tako se dogodilo da sam, nakon kratkog promišljanja, jasni naslov „Po jematvi“, za koji sam se bio odlučio i prije nego sam se dohvatio pisanja ove priče, zamijenio dvojbenim naslovom „Lijepa priča?“, naslovom koji ništa ne kazuje, nego samo pita.